

se má zabývatí nejdříve připomínkami resp. jednáním o změně vráceného zákona. Je viděti, že nezáleží na tom, která sněmovna vrácený zákon vybavila nebo která se na něm nejprve usnesla. Obě z nich mají možnost buď se usnėti na vrácení zákona bez ohledu na druhou sněmovnu, nebo uchopiti se iniciativy, pokud jde o nový zákon, vyjímajíc ovšem nový zákon rozpočtový nebo branný, kde platí výhrada ve prospěch poslanecké sněmovny.

Dalším důsledkem našeho rozpoznání jest, že vrácení zákona presidentem republiky samo o sobě není žádným návrhem pro sněmovny, nýbrž pouhým sdělením, takže stačí, když předsedající dá přečísti v plenu příslušné sdělení vlády jako došlý spis podle § 41 jedn. řádu.

Sdělení to nejsou samo předmětem jednání, může býti ovšem podnětem k návrhu ve smyslu §u 48 úst. list. Usnesení o tomto návrhu (ať kladné, ať záporné) zůstává v platnosti, i když sněmovna byla rozpuštěna nebo její volební období minulo. (Viz § 48 odst. 4 a § 45 úst. l.) Za to projednávání připomínek, které neskončilo formelním usnesením o vrácení, přestane míti v těchto případech účinnosti, takže k jednání o setrvání na zákoně v nové sněmovně bylo by třeba *nového* iniciativního návrhu. Při pouhém skončení zasedání může býti způsoben tento účinek prohlášením prací sněmovních (senátních) za přerušené podle § 4 jedn. řádů.

Z řečeného vyplývá také, že nové sněmovně netřeba opakovati sdělení o vrácení zákona, učiněné předcházející sněmovně,² i když nebylo o věci ve sněmovně nic usneseno.³

Uvědomíme-li si to vše, seznáme, že presidentovo právo vraceti zákony, označované v doktríně jako veto suspensivní, má za následek bezúčinnost usnesení Národního shromáždění na zákoně, vázanou resolutivní výminkou, že Národní shromáždění se usnese na tom, že setrvává na vráceném zákoně. Dokud se tak nestane, trvá takový stav, jakoby zákon vůbec nebyl usnesen.

DR. MICHAL NAVRÁTIL:
O POLITICKÉ A KULTURNÍ ČINNOSTI STÁTNÍKA
DR. KARLA MATTUŠE.

Letos 24. října bylo tomu deset let, co zbožňovaný náčelník a nejvzornější pracovník české snahy Dr. Karel Mattuš, zkušený vůdce, rádce a věstec svého národa, dokonil pozemskou pout.

Významné toto výročí přímo vybízí, bychom si připomněli veškeru blahodárnou činnost muže, jakých bylo málo, muže tak velikých zásluh, který vykonal pro národ svůj všecku neúnavnou práci z hluboké a ryzí lásky. Dr. Mattuš vynikl zejména jako důmyslný *politik*, zkušený *národohospodář* a nadšený *kulturní pracovník*.

Především uvědoměme si, co vykonal Dr. Mattuš jako *politik*. Od roku 1861 nescházelo nám dobrých řečníkův a horlivých agitátorův, ale skutečných politikův měli jsme příliš skrovný počet. Dr. Mattuš byl počítán mezi naše nejpoličtější hlavy.

Dr. Mattuš měl přebohatý materiál vědomostí, zkušeností a paměti. Byl muž zralý, v politice a příbuzných oborech protříbený. Z jeho bohaté hřivny těžil národ náš. Znal život tak hluboce. Dovedl býti jak kritický tak i uznalý, jak pravdivý tak i šetrný. Dr. Mattuš osvědčil se jako politická a parlamentární síla prvního řádu. Spravedlivý a mírný k svým odpůrcům, byl k sobě skromnost sama. Byl pevným, prozíravým lodivůdcem.

Dr. Mattuš sotva třicetiletý vstoupil v parlamentární arénu a záhy nabyl ve věcech politických rozhodujícího vlivu. Bylo to v době, kdy činnost veřejná byla málo vábná. U Dr. Mattuše jako politika

² Nedělo se tak ani dosud.

³ O novém projednávání zákona, zejména o komplikacích nastalých s projednáváním event. návrhů na setrvání na zákoně, bylo již promluveno dosti v článku v předu uvedeném.

cenili jsme vždy vysoce jeho pevný charakter, jeho pílí, poctivou vůli, chladnou rozvahu a vytrvalost, jeho stálost a pevnost přesvědčení, které měl a které za dob kritických věrně podržel.

A ta pevnost přesvědčení, poctivého charakteru neklamná známka, nebyla náležitě doceněna.

Dr. Mattuš pro svou politickou činnost měl neocenitelné vlastnosti. Byl mužem bohatých vědomostí, neobyčejného nadání, dobré poctivé vůle a výborný řečník. Měl vždy dosti taktu a konci-liantnosti. Vyznamenával se prozíravostí, chladnou rozvahou, vypočítavostí do budoucna a vytrvalou důsledností. Nedal se unášeti náladovou dispozicí, nedal se vésti jen okamžikem, neignoroval strany jiné, naopak dovedl si svou rozšafností získati spojence.

Není každému dáno, s klidem a jasností Dr. Mattušovi vlastní, řešiti složité věci. Léta lil olej v rozčetežené vlny našeho národního života. Proto také z jeho činnosti vzešel národu prospěch trvalý, skutečný a veliký. Dr. Mattuš, když objevil se v šiku pracovníků na roli naší národní, účastnil se našeho veřejného života poctivě. Vždy hleděl, aby zachoval se, jak mu kázaly rozum i cit vlastenecký. Prospěchu osobního nevyhledával nikdy a také všechna odměna za tu velkou, nadšenou práci jeho scvrkla se na několik modřin z ran všelijakých, jichžto utržil jednak od nepřátel, jednak také od krajanův a soukmenovců svých.

Jak málo chráněn je v naší české společnosti člověk, jenž lepší své přesvědčení, ať ono jakékoliv otázky se týče, nechce přinést v oběť tomu, co se v našem politicky ještě málo zralém národě zve veřejným míněním. Lichotníkem býti, ne pravdomlvcem, Dr. Mattuš nikdy nedovedl.

Když v bratrovražedném boji, který zachvátil naši vlast roku 1873 a tolik způsobil škod, tu profesor *Dr. Choudounský*, jeden ze žijících spoluzakladatelů »Osvěty«, měl plnou víru v Mattušovo čisté vlastenectví a obrátil se k němu, by se uradili o společném kroku, jakým způsobem by se náprava stala především v domácím životě, v umění a literatuře, a pak i eventuálně vzhledem k politice.

Na Dr. Mattuše, který nikdy ještě žádné povinnosti vlastenecké se nevyhnul, byl vznesen trudný úkol, aby o smírné cesty usiloval mezi rozvaděnými stranami.

V den pohřbu otce vlasti Fr. Palackého v Praze byl Dr. Mattuš vyzván, aby převzal vlastenecký úkol, aby se obrátil k býv. ministru Jirečkoví, primátoru Dr. Bělskému a potomnímu starostovi zlaté slovanské Prahy Dr. Černému se snažnou žádostí, by vším svým vlivem k tomu působili, by politická roztržka v národě českém k smíření obou stran uklizena byla.

Po případě, že by krok tento žádoucího výsledku neměl, vynesli na Dr. Mattuše druhou žádost, aby k společné poradě všechny zástupce českých okresů a obcí k dosažení politického sjednocení vyzval a navrhovatelé zavázali se, že jej v této snaze vši silou podporovati budou.

Dr. Mattuš pokládal to za nejdůležitější povinnost každého vlastence, by podporoval smíření. Pokládal to za příležitost velevítanou, by přispěl k uklizení našich politických sporů. Vzal úlohu tu na sebe pouze z pohnutek vlasteneckých, jsa přesvědčen, že by to bylo velice na prospěch našeho národa, kdyby nastala opět společná, nadšená práce. Proto horlivě se zasazoval za snahy smíření.

Když stranické boje dostoupily nejvyššího vrcholu a národ poznal, jaké nenahraditelné ztráty vlast utrpěla, došlo r. 1878 k ustavení státoprávního klubu.

Rok nato rozhodla se delegace česká k opuštění trpného odporu a vstoupila do parlamentu vídeňského. Tam objevil se Dr. Mattuš jako pravý muž na pravém místě. Byl v takovém víru parlamentární práce, že nevíme, čemu se více obdivovati, zdali věhlasu a rozsáhlosti státnického rozhledu, který se ve všech jeho promluvách jevil, anebo neobyčejné vytrvalosti a hbitosti, s kterou vše dovedl provést, ustanovit a ubrániti. Každý nepředpojatý soudce těšil se z každého jeho úspěchu.

Dr. Mattuš na říšské radě se nám rozvíjel jako řízný debateur a polemik, rovněž i jako znamenitý specialista v oboru národního hospodářství a finančnictví. Roku 1887, kdy *Jindřich hrabě Clam Martinic* nás opustil, byl Dr. Mattuš jediný, který myslí poklidnou a duchem rozvážným pojímal sebe těžší úkoly a dovedl naznačit východiště z neschůdného druhdy labyrintu.

Úkol generálního zpravodaje o rozpočtu byl nanejvyšš nesnadný a Dr. Mattuš vždy zhostil se

ho dokonale. Boj Dr. Mattuše s politickými odpůrci byl rytířský. Jeho odpovědi, jež jim dával, byly tak promyšlené, tak střídme, že protivníci jeho umlkli, aniž by hned měli odpověď pohotově. Obdivovati se bylo jeho důmyslnosti a té snadnosti, s kterou jim odolával. Dr. Mattuš nejjasněji vyloučil v poslanecké sněmovně situaci národu českého, a jemně znějící, ale pádná slova jeho ozývala se v hlavách jeho posluchačů. Slovy Mattušovými dán českým politikům pravý výraz náhledů, které historicky u nás se vyvinuly. Dr. Mattuš byl pravým tlumočnickem ducha českého.

Intenzivní napnutí sil Dr. Mattuše nejen nezbavilo dostatku a pružnosti jejich, anobrž vůčihledě je sílilo a tužilo. Dr. Mattuš byl dobrý syntetik. Sebrati ze všeho, co se při rokování mluví, hlavní věc a krátce o ní projednati, je zajisté velmi dobrou vlastností generálního zpravodaje. Úhlavní Čechův nepřítel Dr. Herbst sám jedenkrát se o zprávě Mattušově s tak neobmezenou chválou vyslovil, tož chvála kousavého a jízlivého politického odpůrce více váží než přátelský posudek vážiti může.

Nynější pokolení mělo by pilně z Mattušových řečí čerpati nejen bohatý, věcný materiál v nich uložený a více ještě hluboké myšlenky politické od Mattuše tak vznešeně vyslovené.

V těch dobách, kdy byly proneseny duchaplné a ve formě ušlechtilé řeči Mattušovy, panovaly přece ještě v parlamentech a vůbec v politice poměry slušné. Bojovalo se, řečnilo se, ale pronesené argumenty účinkovaly svou silou duševní, nikoli jako teď mocí fysickou! Nyní nerozhoduje více slovo, ale pěst, a z takového parlamentarismu míti radost nemůže ovšem nikdo. Pochybujeme, že by z moderních parlamentárních veličin kdo mohl svého času patřiti na své projevy s takovým uspokojením, jakým Dr. Mattuš mohl hleděti na své řeči v parlamentech pronesené, arciť bez průvodu píšťálek a jiných hudebních nástrojů — neboť u Dr. Mattuše stačilo k tomu přechísti stenogram, kdežto budoucně bude třeba umístiti ve sněmovnách přijímací aparát fotografický, by věrný obraz jednání byl zachován.

Dr. Mattuš byl od roku 1890 v centru říše velmi svými kolegy postrádán.

Když Dr. Rieger kormidlo lodě zmítané z rukou pustil, přejal jeho nástupnictví Dr. Mattuš, bychom neutonuli v rozbouřeném moři, maje k úkolu tomu sílu zkušenou, v těžké a vážné době potřebnou.

Mnohá léta pobyl v čele národa, který vůdců zdravého rozumu potřeboval více než kdy jindy. K němu vždy jsme s posvátnou úctou vzhlíželi a jeho politické soudnosti, bystrosti, střízlivosti a spravedlivosti vždy vysoce sobě vážili.

Když r. 1905 Dr. Mattuš podal do Osvěty oslavný článek o sedmdesátých narozeninách *Jiřího Lobkovice*, napsal nejvyšší zemský maršálek, že nezná mezi živými takořka nikoho, kdoby byl kompetentnějším správně posouditi směr a ráz dlouholetého politického jeho života jako právě dlouholetý přítel a kolega Dr. Mattuš, který v tolikerých částech jeho politické kariéry s ním pracoval k stejnému cíli. Zdá se snad na první pohled, jako by Dr. Mattuš v jubilejní stati té uváděl toliko prostě jednoduchá fakta, avšak způsob, jakým tato fakta jsou seřaděna a slova jimiž jsou posouzena, dokazují hluboké jich porozumění se strany muže, který v nich sám bral rozhodnou účast a to právě dává těmto řádkám nejvyšší cenu. —

Spasné slovo pronesl Dr. Mattuš v úchvatně přesvědčivém článku »o mrtvém bodě« ve *Vlčkově Osvětě*. Bystrým svým zrakem politickým postřehl pravou dobu, kdy konečně na místě planých frází nezbytným bylo zralé rozhodnutí. Všichni, kdož v hnusném šumu otřepaných hesel zachovali sobě samostatný úsudek, velebili Dr. Mattuše nejen jako odedávna osvědčeného státníka, ale též jako vysvoboditele z nedozírné pouště tehdejší politické situace. Byl to rázný projev, který co do podstaty své byl významným činem.

Ctili jsme Dr. Mattuše pro skutky jeho, a viděli jsme také hlubokou vážnost a upřímnou přátelskou oddanost Dr. Riegrovi k němu. Dr. Mattuš byl Dr. Riegrovi v bojích politických vždy nejmilejším, důvěrným a šlechtným přítelem, věrným a nejbližším soudruhem, a v posledních letech opravdovou oporou ve všech důležitých akcích. Byl mu i druhem v stejném rodinném neštěstí (úmrtí choti).

Jeho všechny politické skutky provázeny byly upřímnými sympatiemi nejen v Čechách, nýbrž

v celém politickém světě. Jeho bezpříkladnou a vzornou činnost v zájmu veřejném přátelé i odpůrcové stejně uznávali, rovněž i jeho pružnost, duševní svěžest, bystrost, politický věhlas a obezřelost.

Tolik o politikovi. Zmiňme se nyní o činnosti Dr. Mattuše jako *vrchního ředitele zemské banky království českého*. Dr. Mattuš byl zúčastněn při zakládání *zemské banky*. Spolu vytkl dráhy její pozeňnané činnosti. Po dlouhou řadu jejího působení vedl pevnou rukou kormidlo v dobách dobrých i zlých a tak v představě nás všech srostl se svým ústavem, že velmi těžko bylo si mysliti zemskou banku bez vrch. ředitele Mattuše. Úřednictvu byl vždy vlídným učitelem, shovívavým rádcem, moudrým vůdcem a nade všechno jasným vzorem, jak konati povinnost klidně jako věc samozřejmou, protože nelze jinak, protože je to povinnost.

Dr. Mattuš věnoval zemské bance vynikající, o rozkvět její velice zasloužilou a plným úspěchem korunovanou činnost, které ústav jmenovaný vděčí, že za obezřetného řízení Dr. Mattuše zajistil si svého nynějšího význačného postavení v našem hospodářském životě.

Zemská banka za svůj netušený rozvoj a význam děkuje geniální organisátorské snaze a vedení Dr. Mattušovi, o kterýžto ústav, jakož i o tolik jiných a právě nejvýznamnějších oborů našeho veřejného života získal si zásluh nehynoucích.

Po více než čtvrtstoleté záslužné a obětavé činnosti opustil Dr. Mattuš významný a důležitý úřad vrch. ředitele zemské banky, ústavu to, jenž od samých začátků nalézal se pod jeho záštitou, za něho vyrostl a rozkvétl na velikou a významnou instituci naší drahé vlasti.

Význam zemské banky, ale i vše, co velkého v ní a v zájmu národa Dr. Mattuš vykonal — bez nároků na pochvalu a uznání, vytrvalý v práci, obětavý a spravedlivý, vzorný muž a vzácný národovec — tak jak ho celá česká veřejnost milovala a s hrdostí k němu vzhlížela.

Dr. Mattuš vedl tento nejpřednější náš ústav peněžní s obezřelostí sobě vlastní, zastáváje svůj namáhavý a zodpovědný úřad z důležitých příčin veřejných obětavě daleko za hranice věkové, v nichž jiní pracovníci mohou oddati se obyčejně již odpočinku a prázdní. Řídil ho svou geniální hlavou, svou nepředstížitelnou znalostí a pronikavostí svou na výsost čestnou a vlasteneckou energií a svou šťastnou rukou. Opustiv po tak úspěšné práci zemskou banku, prokázav jí neobyčejné služby, mohl tak učiniti s vědomím provedeného velkého díla, které uznala i cizina. —

Dr. Mattuš síly své věnoval ku blahu četných národních institucí v *kulturním i hospodářském* zájmu českého národa. Jako předseda *Svatoboru* měl tak převeliký, vážný podíl na zásluhách jeho. Dr. Mattuš byl nejúčinnějším a nejvytrvalejším vůdcím pracovníkem. K tomu všemu obětavému a vrcholně úspěšnému, co za dlouhá léta vykonal ušlechtilým, horlivým svým přičiněním ve *Svatoboru*, lze této svépomocné korporaci českých spisovatelů ze srdce blahopřáti. Dr. Mattuš byl ochráncem *Svatoboru* nejstatečnějším a nejbedlivějším. Za Mattušova předsednictví *Svatobor* zkvétal a jeho blahodárná činnost byla co nejskvělejší. Po léta vše, co *Svatobor* nezapomenutelného a krásného činil, v přední řadě bylo zásluhou Dr. Mattuše, který roku 1912 zvolen za to čestným členem. Blaze nám, že Dr. Mattuš svou moudrostí, energickou důsledností a vlasteneckou opravdovostí zůstal dlouho středem a štítem národních snah našich. —

Dr. Mattuš byl nejdůvěrnějším přítelem vrch. stavebního rady *Jos. Hlávky*, jemuž byl ochotným rádcem při jeho šlechetných záměrech, zejména při založení *České akademie věd a slovesnosti*, při zřízení *studentských kolejí* a uvedení v život *Národohospodářského ústavu*.

Dr. Mattuš získal si kromobyčejných zásluh o tento ústav od jeho prvopočátku. Vybudování jeho, rychlý rozvoj a veliký jeho význam jest beze sporu dílem obezřelého, odbornými znalostmi, rozhledem a neúnavnou pílí a velikou láskou k věci podepřeného vedení Dr. Mattuše.

Národohospodářský ústav stál k Dr. Mattušovi jako presidentu v nejužším a nejsrdečnějším poměru jako ku své nejvyšší hlavě.

Dr. Mattuš jako pravý vzdělanec staral se o zvelebení českého školství se vši horlivostí a držel nad ním svou ochrannou ruku.

V jubilejním roce r. 1905 Ú. M. Š. připomínala si velkých zásluh svých příznivců a spolupracovníků, bez jejichž součinnosti a vzácné pomoci nebylo by se jí zdařilo dílo, na které národ český jest opravdu hrdý.

Mezi nejvěrnější přátele své a zastánce snah svých četala Ú. M. Š. Dr. Mattuše a výbor podal mu v tom roce tak významném prostý projev své vděčnosti nejvyšším vyznamenáním, jaké udělití mohl — diplomem čestného uznání. —

Vzácná, neocenitelná byla přízeň, kterou Dr. Mattuš věnoval zaslužilým spisovatelům a umělcům. Do kruhu jeho přátel náleželi zejména: básnířka Eliška Krásnohorská, Josef V. Sládek, Albín Bráf, Antonín Dvořák, Jaroslav Vrchlický, Jos. Myslbek, Václav Vlček, Dr. Jos. Kořenský, ministr Jos. Jireček a j. Ze Slovanského světa vážil si zvláště prof. Vatroslava Jagiče a presidenta Smolky.

Německý spisovatel Herrmann Bahr z celého srdce věrně mu byl oddán. Záslužný kus dobrého díla, jež učinil ve prospěch literatury, bylo snažení jeho na zachování přední naší revue *Osvěty* po smrti jejího zakladatele. —

Dr. Mattuš byl opravdový *Slovan*. Již roku 1867 podnikl památnou pouť do maťušky Moskvy s Palackým, Riegrem a Braunerem. O „*slovanské myšlence*“ v překrásném článku v *Osvětě* znázornil s obdivuhodnou přehledností její vývoj i postup a pověděl pravdy, ve kterých každé slovo je zlato.

Dr. Mattuš byl hrdinou vlastenecké práce. Dr. Mattuš kam byl poslán jako pracovník, tam také pracoval svědomitě. Byl ještě v pozdním stáří předsedou spolkův a bral účast na životě veřejném.

Dr. Mattuš neodepřel svou pomoc při pořádání *Národopisné výstavy* nezapomenutelným ředitelem F. A. Šubrtem. U Dr. Mattuše nacházela přední bojovnice za vzdělání žen *Eliška Krásnohorská* vždy nejosvícenější porozumění a nejlaskavější podporu právě pro ony cíle, za které musela jinde teprve bojovat a u Dr. Mattuše bylo jí blaze v plném přesvědčení ryzosti a noblesy jeho názorův a jeho povahy, v níž vroucně ctíla šlechtnost vždy nezměněnou a nejdůslednější. —

Dr. Mattuš, muž dobrého, ryzího srdce, šlechtným soucitem dal podnět k mnohému *dobrodíni*. Krásným skutkem lidskosti dal hojně útěchy a posíly osobám hodným, ale přeubohým v nejtrudnější době jich bezradostného žití.

Tyto zásluhy Dr. Mattuše nejskrytější a nejryzejší, zásluhy šlechtného, velkého srdce, jež s mlčenlivou skromností a sebezapřením rozsávaly vždy požehnání v jemnocitném soukromí i v tichosti společenského a spolkového působení — ty nebyly dosud náležitě oceněny dle skvostné své hodnoty.

Věru obdivuhodná byla tato mnohostranná, tolik záslužná, příkladná a blahodárná činnost, v níž se ještě zračilo ono staré, ryzí nadšení lepších dob, jimžto přítomnost bohužel není pokračováním, ale paskvilem. —

Dr. Mattuš nesháněl se po důstojenstvích a vyznamenáních. Jeho srdce mělo jedinou touhu: totiž prospěti svému národu, jemuž celý svůj život obětoval a jenž nikdy nebude moci zapomenouti neocenitelných jeho zásluh a jeho nezištného, ideálního a velikého konání.

Dr. Mattušovi dostalo se za živa uznání za jeho namáhavou, obětavou a vydatnou práci, kterou veřejným zájmům, zvláště pak prospěchům naší vlasti věnoval. Těšil se zasloužené vážností všude a zejména ale u našeho národa požíval plným právem neobmezené úcty. Český národ choval k Dr. Mattušovi neochvějnou lásku jako k člověku i jako k politikovi a národohospodáři, jako k muži velké životní činnosti, takového věhlasu, vytrvalosti a obratnosti. Osud zachoval ho nám pro těžké doby, kdy vůdců takových bylo nám potřeba jako soli.

Obecní zastupitelstvo města *Třeбенice* pod Košťálovem v sezení dne 5. dubna 1893 za starosty Dr. Václava Paříka, uvažujíc zásluhy Dr. Mattuše o město a zejména o zamyšlený český soudní okres se sídlem v Třeбенicích, jmenovalo ho jednohlasně svým čestným občanem.

Obecní výbor král. města *Písku* zvolil ve schůzi 12. prosince 1917 Dr. Mattuše pro zásluhy, jež sobě o český národ získal, jednohlasně čestným měšťanem.

Král. hlavní město *Praha* uctilo jednomyslným usnesením sboru obecních starších dne 22. května

1916 vzácné životní jubileum 80. narozenin Dr. Mattuše, přesvědčeno, že nikdy nedostalo se vyznamenání takového zásluhám platnějším a trvalejším.

Dr. Mattuš byl čestným měšťanem svého rodiště Mních. Hradiště, čestným měšťanem dlouholetého svého působiště Ml. Boleslavě a čestným měšťanem měst, jež ho vyslala do českého sněmu, Turnov a Bělá a konečně čestným občanem obce Nemyšlovické.

O tom, jak ceněna byla vlastenecká práce Mattušova českým *dělnictvem*, svědčí gratulace, již český básník a redaktor Práva lidu *Ant. Macek* u příležitosti jmenování Dr. Mattuše tajným radou dne 24. března 1917 mu zaslal. Praví se tam: »Připojuji k osobnímu nejsrdečnějšímu blahopřání upřímné blahopřání přečetných soudruhů, kteří ve Vás vidí, jak já, velké české srdce, myslitele a vůdce, ztělesnění národní duše české, jež spojeno s evropským rozhledem, nalezla i v dobách nejtěžších pravých slov a činů.

Nikdy význam vůdce národa nesplýval tak s pojmem jeho učitele. Byl jste vždy tím dobrým učitelem národa, který může směle říci, že dovršil těžké a často bolestné dílo své největším činem výchovným. Ve chvíli uznání své práce můžete si říci: negratuluji mi jen, ale chápou mne v upřímné lásce. To myslím, že mohu říci i jménem českého dělnictva, jež poznalo a ocenilo Vaši práci výchovnou pro dobro mravní a hmotné národa českého a jeho budoucnost.«

Dr. Mattuš zůstal nám po odletu Palackého, Riegra, Braunera a j. záštitou a útěchou pro dobu zlou. Zírali jsme k Mattušovi jako muži Bohem poslanému, jenž má nás převést v lodici míru přes rozkacený veletok nepřízně a hněvu v opuštěný útulek bratrské lásky a kýženého štěstí, silou své lásky, silou své rozvahy a přesvědčení. V tom je má víra, volá *Adolf Heyduk*, v kterou ve Vás doufám více, než ve veškeré spící v Blaníku reky, již o nás svárlivce a rozvaděné bratry dávno již nedbají.

Žehnatí budou Čechové Dr. Mattušovi jako nejlepšímu ze svých obránců, rádcův a vůdců ducha i slova na věky věků. Národ mu přál, by se dočkal výsledků své bohatýrské práce, vlastenecké píle a námahy ne-li v plně sluneční záři, tedy aspoň v jasném úsvitu, by vešel, nechat jen na kratší čas do Kanaan volnější a šťastnější doby naší posvátné, zmučené, ale věčně krásné vlasti. Skutky jeho nám skvěle připomínaly znova a znova dávnou a blahou přesvědčenost, jaký poklad jsme měli v jeho věhlasu, jakou oporu v jeho duševní síle, jakou vzpruhu v horoucím srdci jeho českém. Dr. Mattuš byl pavézou a ochranou celého národa. Jemu bylo souzeno, že přežil všechny katastrofy a zůstal Čechům tak dlouho zachován, dokud nás neuvedl do země zaslíbené.

Dr. Mattuš dovršil 83. rok žití svého, tak bohatého událostmi důležitými slavné paměti hodnými, s nimiž je nerozlučně sloučen rozsáhlý, hluboce významný kus české historie.

Úctyhodná, historicky významná postava jeho budila věčný obdiv náš neúmornou nadšenou svou činností a radost naší svěžím, stále mladistvým zdravím a úsměvem klidné spokojenosti, kterou dával blaživý soulad rodinný.

Dr. Mattuš démantovým charakterem a slunně jasným věhlasem působil v českých dějinách až do těch dojemných chvíl velebného stáří.

V jeho osobě tak důležité vidíme vtělení a takřka živý symbol myšlenky české.

Nemůžeme lépe skončiti, než slovy největší básnířky české, oddané přítelkyně Dr. Mattuše, *Elišky Krásnohorské*: »Více takových duchů čistých a jako žula pevných, více takových českých srdcí nezdolných a nikdy nechladnoucích ve vichru zmatků časových, více takových charakterův ušlechtilých ve snaze, velkých ve své práci a věrných ve svém přesvědčení až do posledka.«